

Α.Ε.Δ.36/1990

Πρόεδρος: Βασ. Μποτόπουλος, Πρόεδρος ΣτΕ.

Εισηγητής: Δημ. Καλομοίρης, Αρεοπάγητης.

Δικηγόροι: Ηλ. Παρασκευάς, Ευ. Βενιζέλος.

Επειδή, κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος "Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου". Κατά δε το άρθρο 51 παρ. 3 εδαφ. α' αυτού "Οι Βουλευτές εκλέγονται με άμεση καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους πολίτες που έχουν εκλογικό δικαίωμα, όπως ο νόμος ορίζει. Περαιτέρω κατά το άρθρο 52 του Συντάγματος "η ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θελήσεως, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, τελεί υπό την εγγύηση όλων των λειτουργών της Πολιτείας, που έχουν υποχρέωση να τη διασφαλίζουν σε κάθε περίπτωση. Δια νόμου ορίζονται οι ποινικές κυρώσεις κατά των παραβατών της διατάξεως αυτής". Τέλος, κατά το άρθρο 54 παρ. 1 του Συντάγματος "το εκλογικό σύστημα και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται με νόμο". Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών προκύπτει, ότι καθιερούται από το Σύνταγμα η αρχή της ισότητας του εκλογικού δικαιώματος, το μεν, και κυρίως, ως ειδικότερη μορφή της από το άρθρο 4 πηγάζουσας γενικής αρχής της ισότητας των Ελλήνων πολιτών ενώπιον του νόμου, η οποία παραβιάζεται και όταν ο νομοθέτης εισάγει δυσμενή διάκριση, που δεν συνάπτεται με το σκοπό του νόμου, το δε, ως αρχή συνυφασμένη με την από το άρθρο 51 παρ. 3 του Συντάγματος αρχή της καθολικότητας της ψήφου. Έτσι, κατά το Σύνταγμα, όλοι οι εκλογείς είναι ίσοι ως προς την ψήφο, με την έννοια: α) ότι καθένας τούτων έχει μία και μόνο ψήφο, β) ότι καθένας ψηφίζει, στις ίδιες εκλογείς σε μία και μόνο εκλογική περιφέρεια και γ) ότι κάθε μία ψήφος έχει ίση νομική δύναμη (αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου). Κατά την έννοια της αρχής αυτής, η

ψηφός κάθε εκλογέα πρέπει να ασκεί την ίδια επιρροή στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος, η δε εκλογική δύναμη, δηλαδή ο αυτός αριθμός έγκυρων ψηφοδελτίων, στην ίδια εκλογική περιφέρεια, με το αυτό σύστημα κατανομής εδρών και με τις ίδιες συνθήκες, πρέπει να ασκεί την αυτή επιρροή στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος (ΑΕΔ 48/1978, 38/1982 κ.ά.). Βέβαια, με την πιο πάνω διάταξη του άρθρου 54 παρ.1, ο Συνταγματικός νομοθέτης καταλείπει στον κοινό νομοθέτη την ελευθερία να καθορίζει, ενόψει των πολιτικών συνθηκών που επικρατούν κάθε φορά, το κατά την κρίση του περισσότερο πρόσφορο και ενδεδειγμένο για τις συγκεκριμένες περιστάσεις εκλογικό σύστημα, πάντοτε όμως με την επιφύλαξη τηρήσεως της παραπάνω αρχής της ισότητας του εκλογικού δικαιώματος, υπό τις άνω μορφές της, αλλά και της αρχής της ευρύτερης δυνατής λαϊκής εκπροσωπήσεως, που απορρέει από την έννοια της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Εξάλλου με το Π.Δ/γμα 265/1989 "κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή Βουλευτών", που εκδόθηκε με εξουσιοδότηση του άρθρου 9 του νόμου 1847/1989 "τροποποίηση, αντικατάσταση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών και άλλες διατάξεις", κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με τον τίτλο "Νομοθεσία για την εκλογή Βουλευτών", οι διατάξεις του Π.Δ/τος 152/1985 "κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή Βουλευτών", το άρθρο 76 παρ. παρ. 2, 3, 4, 5, και 6 του ν. 1622/1986, τα άρθρα 43 περ. Δ' και 45 του Ν. 1832/1989 και τα άρθρα 1-9 του Ν. 1847/1989 "τροποποίηση, αντικατάσταση και συμπλήρωση διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών και άλλες διατάξεις". Με το τελευταίο αυτό διάταγμα ορίσθηκαν τα εξής: Στην παρ. 3 του άρθρου 88, ότι οι έδρες κάθε εκλογικής περιφέρειας κατανέμονται μεταξύ των συνδυασμών και των μονωμένων υποψηφίων της "ανάλογα με την εκλογική δύναμη καθενός συνδυασμού ή μεμονωμένου υποψηφίου" και στην παρ. 4 του αυτού άρθρου

ότι "Για το σκοπό αυτό διαιρείται το σύνολο των εγκύρων ψηφοδελτίων της εκλογικής περιφέρειας με τον αριθμό των εδρών της, αυξημένο κατά μία μονάδα. Το πηλίκο της διαίρεσης, παραλείποντας το κλάσμα, αποτελεί το εκλογικό μέτρο, με το οποίο διαιρείται η εκλογική δύναμη κάθε συνδυασμού κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων, δηλαδή το σύνολο των υπέρ αυτού έγκυρων ψηφοδελτίων στην περιφέρεια και λαμβάνει κάθε συνδυασμός τόσες έδρες, όσες φορές το εκλογικό μέτρο περιέχεται στην εκλογική του δύναμη. Μεμονωμένος υποψήφιος, που έλαβε ψήφους ίσους ή περισσότερους από το εκλογικό μέτρο, καταλαμβάνει μία έδρα. Αν οι έδρες, που σύμφωνα με τα προηγούμενα παραχωρούνται, είναι περισσότερες από τον αριθμό των βουλευτικών εδρών της εκλογικής περιφέρειας, η έδρα που πλεονάζει αφαιρείται από τον συνδυασμό στον οποίο έχει απομείνει το μικρότερο σχετικά υπόλοιπο εκλογικής δύναμης. Αν σε δύο ή και περισσότερους συνδυασμούς ή μεμονωμένο υποψήφιο έχουν απομείνει ίσα υπόλοιπα εκλογικής δύναμης ενεργείται μεταξύ αυτών κλήρωση από το αρμόδιο πρωτοδικείο σε δημόσια συνεδρίαση και η έδρα που πλεονάζει αφαιρείται από το συνδυασμό, που το όνομά του βγήκε από την κληρωτίδα. Σε εκλογική περιφέρεια που εκλέγει ένα μόνο βουλευτική η έδρα παραχωρείται στο συνδυασμό ή στο μεμονωμένο υποψήφιο που έλαβε τη σχετική πλειοψηφία. Σε περίπτωση ισοψηφίας ενεργείται από το αρμόδιο πρωτοδικείο κλήρωση μεταξύ των συνδυασμών που ισοψήφησαν και η έδρα παραχωρείται σ' αυτόν που ευνοήθηκε από τον κλήρο. Επίσης ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 89, ότι "Αν, μετά την κατανομή των εδρών που έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου σε κάθε εκλογική περιφέρεια, παρέμειναν αδιάθετες έδρες (σ' αυτές περιλαμβάνονται κι αυτές που δεν έχουν διατεθεί, σύμφωνα με την περίπτωση της παρ. 6 του προηγούμενου άρθρου), ενεργείται κατανομή των αδιάθετων εδρών κατά μείζονες εκλογικές περιφέρειες, σύμφωνα μ' αυτά που ορίζονται στις επόμενες παραγράφους" και στην παρ. 2 του αυτού άρθρου, ότι όλη η επικράτεια διαιρείται στις

αναφερόμενες στη διάταξη αυτή δεκατρείς μείζονες εκλογικές περιφέρειες, στις οποίες περιλαμβάνονται όλοι οι νομοί της χώρας, μεταξύ των οποίων και εκείνοι που αποτελούν τις πέντε μονοεδρικές περιφέρειες. Είναι δε πρόδηλο, ότι ο νομοθέτης του Ν. 1847/1989 συμπεριέλαβε και τις τελευταίες, όχι τυχαίως, αφού γνώριζε ποιες είναι οι μονοεδρικές περιφέρειες και πάντως δεν πρόβλεψε, ότι δεν εντάσσονται στις μείζονες περιφέρειες οι εκάστοτε μονοεδρικές. Από όσα έχουν προεκτεθεί, συνάγεται ότι, οι νέες αυτές ρυθμίσεις, που περιέχονται στον ισχύοντα εκλογικό νόμο (1847/89) αποβλέπουν πράγματι, όπως προκύπτει και από την εισηγητική έκθεση του νόμου τούτου (και ιδιαίτερα από την επισήμανση ότι, "..... με αυτή την πρότασή μας υλοποιούνται..... οι απαραίτητες αρχές που οφείλουν να διέπουν το νέο εκλογικό σύστημα της χώρας: να στηρίζεται στις αρχές της απλής αναλογικής..... και να διασφαλίζει τα εξής χαρακτηριστικά: την ισοδυναμία της ψήφου για όλους τους πολίτες σε όλη την επικράτεια..... την καλύτερη δυνατή αναλογία μεταξύ ψήφων και εδρών για τα κόμματα, σε σχέση με το παρελθόν....."), στην καθιέρωση, ενός και μόνο εκλογικού συστήματος, δηλαδή της απλής ανατολικής, για τον υπολογισμό εδρών που προσκυρώνονται σε κάθε κόμμα. Με το δεδομένο όμως αυτό η με τον ίδιο νόμο καθιερούμενη στην παρ. 3 εδαφ. γ' του άρθρου 89 εξαίρεση, του μη συνυπολογισμού των μονοεδρικών περιφερειών για την κατανομή των εδρών στην πρώτη φάση της δεύτερης κατανομής, εξαίρεση, η οποία για πρώτη φορά θεσπίζεται και συνεπώς για πρώτη φορά αντιμετωπίζεται από τη νομολογία του Α.Ε.Δ., παραβιάζει προδήλως την ανωτέρω συνταγματική αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου, με το παραπάνω περιεχόμενό της, συγχρόνως δε και την αρχή της αναλογικότητας, αφού η δυσμενή αυτή αντιμετώπιση, από απόψεως επιρροής στη διαμόρφωση του εκλογικού αποτελέσματος, των αχρησιμοποίητων υπολοίπων εγκύρων ψηφοδελτίων των μονοεδρικών περιφερειών, δεν συμπορεύεται ε το σκοπό που επιδιώκει ο ν. 1847/89, δηλ. την καλύτερη δυνατή αναλογία μεταξύ

ψηφών και εδρών, σύμφωνα με την εισηγητική αυτού έκθεση, στην οποία δεν περιελήφθησαν που διατυπώθηκαν στις συζητήσεις της Βουλής. Αντίθετο συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί από τη διάταξη του εδαφ. στ' της παρ. 4 του άρθρου 88 ου ίδιου νόμου, κατά την οποία "σε εκλογική περιφέρεια που εκλέγει ένα μόνο βουλευτή, η έδρα παραχωρείται στον συνδυασμό ή στον μεμονωμένο υποψήφιο που έλαβε τη σχετική πλειοψηφία". Γιατί με τη διάταξη αυτή, με την οποία εφαρμόζεται αναγκαστικώς η αρχή της σχετικής πλειοψηφίας ως τρόπος κατανομής της μοναδικής έδρας των άνω περιφερειών, δεν ανατρέπονται οι βασικές αρχές του νέου αναλογικού εκλογικού συστήματος, ούτε καθιερώνεται παράλληλο και διάφορο εκλογικό σύστημα, για περαιτέρω κατανομή των αδιάθετων εδρών, αφού, ο αυτός νόμος, ρυθμίζοντας στο άρθ. 89 τη δεύτερη κατανομή των βουλευτικών εδρών, η οποία ενεργείται στις προβλεπόμενες από τον ίδιο μείζονες εκλογικές περιφέρειες, στις οποίες όμως περιλαμβάνονται και οι μονοεδρικές περιφέρειες, όπως αναφέρεται πιο πάνω, ρητώς ορίζει στην παρ. 4 του άρθ. 89 ότι "κόμματα ή συνασπισμοί που έχουν καταρτίσει συνδυασμούς τουλάχιστον στα τρία τέταρτα του συνόλου των εκλογικών περιφερειών της χώρας, εφόσον συγκεντρώσουν σε όλη την επικράτεια ποσοστό ίσο ή μεγαλύτερο από το δύο τοις εκατό (2%) των έγκυρων ψηφοδελτίων, έχουν δικαίωμα να λάβουν τρεις τουλάχιστον έδρες, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρούσα παράγραφο. Αν συγκεντρώσουν ποσοστό έγκυρων ψηφοδελτίων μικρότερο του δύο τοις εκατό, όχι όμως και μικρότερο του ενός τοις εκατό (1%) έχουν δικαίωμα να λάβουν μία τουλάχιστον έδρα". Συνεπώς στη φάση αυτή της δεύτερης κατανομής ο νόμος 1847/89 επιβάλλει τον συνυπολογισμό των αχρησιμοποίητων υπολοίπων και των μονοεδρικών περιφερειών, γεγονός που δεν συμβιβάζεται με την έννοια του πλειοψηφικού συστήματος. Μετά από όλα αυτά η παραπάνω εξαίρεση του εδαφ. γ' της παρ. 3 του άρθ. 89 του Π.Δ. 265/1989 (Ν. 1857/89) είναι αντισυνταγματική, ως ευθέως αντίθετη προς τις συνταγματικές

διατάξεις που προαναφέρθηκαν, και δεν πρέπει να εφαρμοστεί, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρ. 93 παρ. 4 του Συντάγματος. Επομένως, κατά τον κανόνα του άρθρου 89 παρ. 3 εδ. α' πρέπει να συνυπολογιστούν και τα αχρησιμοποίητα υπόλοιπα των μονοεδρικών περιφερειών για την κατανομή των αδιαθέτων εδρών στη δεύτερη κατανομή. Διαφώνησαν τέσσερα μέλη του Δικαστηρίου, τα οποία διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Η διάταξη του εκλογικού κώδικα (άρθρο 89 3 περίοδος γ' του π.δ. 265/1989, άρθρ. 3 περ. γ' ν. 1847/89, ΦΕΚ 195), σύμφωνα με την οποία στα αχρησιμοποίητα υπόλοιπα δεν περιλαμβάνονται τα ψηφοδέλτια των μονοεδρικών περιφερειών, ούτε την αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου παραβιάζει, ούτε την αρχή της αναλογικότητας προσβάλλει, ούτε θέτει ζήτημα διακρίβωσης του σκοπού του νόμου. Το γράμμα και ο σκοπός του νόμου είναι σαφή. Ο εκλογικός νόμος καθιερώνει δύο εκλογικά συστήματα. Το πλειοψηφικό (σύστημα της σχετικής πλειοψηφίας) στις μονοεδρικές περιφέρειες (προτελευταία περίοδος της παρ.4 του άρθρου 88 και περίοδος γ' παρ. 3 του άρθρου 89 της πιο πάνω κωδικοποίησης) και αναλογικό σύστημα στις υπόλοιπες εκλογικές περιφέρειες (άρθρο 88 παρ. 3, άρθρ. 89 παρ. 1 και παρ. 3, περίοδος α', της κωδικοποίησης). "Σε εκλογική περιφέρεια που εκλέγει ένα μόνο βουλευτή η έδρα παραχωρείται στο συνδυασμό ή στο μεμονωμένο υποψήφιο που έλαβε τη σχετική πλειοψηφία" ρητώς ορίζεται στην παρ. 4 του άρθρου 88 του κωδικοπ. διατάγματος 265/1989. Ενόψει μάλιστα όμοιας, με την πιο πάνω διάταξη, διατύπωσης προηγούμενων εκλογικών νόμων (άρθρο 88 παρ. 4 εδαφ. β' κωδ. πρ. διατάγματος 650/1974, ΦΕΚ 281, άρθρ. 2 Ν 626/1977, ΦΕΚ 185, άρθρ. 88 παρ. 4 εδαφ. β' κωδ. πρ. διατάγματος 895/1981, ΦΕΚ 227), το Δικαστήριο τούτο έχει ήδη κρίνει ότι καθιερώνεται το πλειοψηφικό σύστημα στις εκλογικές περιφέρειες που εκλέγουν ένα βουλευτή (ΑΕΔ 48/1978, 38/1982. Βλ. και νόμο 2228/1958 ΦΕΚ 227, ο οποίος ρητώς στον τίτλο του ομιλεί "περί επαναγοράς του πλειοψηφικού συστήματος" και ο οποίος, για να δηλώσει το σύστημα τούτο

λέγει στις οικείες διατάξεις του --άρθρο 16 παρ. 1 --ότι ανακηρύσσονται βουλευτές "οι σχετικώς πλειοψηφήσαντες"). Ότι ο ερμηνευόμενος σύστημα στις πιο πάνω περιφέρειες δηλώθηκε, άλλωστε, ρητώς, ενώπιον της Βουλής και από τον αρμόδιο Υπουργό Εσωτερικών κατά την ψήφιση του νόμου (βλ. πρακτικά Ολομ. Βουλής σελ. 5424). Ενόψει δε αυτού τού χαρακτήρα του εκλογικού συστήματος έγιναν και από την τότε Αντιπολίτευση οι παρατηρήσεις της ενώπιον της Βουλής (βλ. αγορεύσεις βουλευτικών Β. Μαντζώρη, Μ. Δαμανάκη, Χ. Πρωτοπαπά, πρακτ. Βουλής, σελ. 4528). Τέλος, και η εισηγητική έκθεση του νόμου αυτόν τον χαρακτήρα του συστήματος στις μονοεδρικές περιφέρειες, τονίζει, όταν αναφέρει ότι "οι έδρες των εκλογικών περιφερειών (νομών) οι οποίες εκλέγουν ένα μόνο βουλευτή παραχωρούνται στους συνδυασμούς και στους μεμονωμένους υποψηφίους από την πρώτη κατανομή". Εφόσον, λοιπόν, το εκλογικό σύστημα στις μονοεδρικές περιφέρειες είναι το πλειοψηφικό, η επίδραση των ψήφων επί του εκλογικού αποτελέσματος εξαντλείται στην ανάδειξη του μοναδικού βουλευτή της περιφέρειας και η εκλογική αυτή περιφέρεια δεν μετέχει στη δεύτερη κατανομή. Έτσι, η διάταξη του εκλογικού νόμου (άρθ. 89 παρ. 3 της κωδικοποίησης) ότι "στα αχρησιμοποίητα υπόλοιπα δεν περιλαμβάνονται τα ψηφοδέλτια των μονοεδρικών περιφερειών" δεν αποτελεί εξαίρεση από ένα ενιαίο εκλογικό σύστημα απλής ανατολικής, αλλά αντιθέτως αποτελεί απλή εφαρμογή του πλειοψηφικού συστήματος που για τις μονοεδρικές περιφέρειες καθιερώνει ο νόμος στη μνημονευόμενη παρ. 4 του άρθρου 88 της κωδικοποίησης. Συνακόλουθα, ούτε τη συνταγματική αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου, ούτε την αρχή της αναλογικότητας παραβιάζει η πιο πάνω διάταξη του άρθρου 89 παρ. 3 της κωδικοποίησης, αφού, βεβαίως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το πλειοψηφικό σύστημα αντίκειται στις πιο πάνω αρχές και γενικώς στο Σύνταγμα. Περαιτέρω, πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 54 του Συντάγματος, ο αριθμός των βουλευτών κάθε εκλογικής περιφέρειας ορίζεται με προεδρικό

διάταγμα, με βάση το νόμιμο πληθυσμό της περιφέρειας όπως αυτός προκύπτει από την τελευταία απογραφή (βλ. και άρθ. παρ. 2 της πληθυσμός αυτός είναι ενδεχόμενο να μεταβληθεί και άρα αριθμό των βουλευτών κάθε μιας εκλογικής περιφέρειας, ο εκλογικός νόμος 1847/1989, στις πάγιες διατάξεις του άρθρου 3 που αφορούν τη δεύτερη κατανομή εδρών (άρθρο 89 παρ. παρ. 1 και 2 της κωδικοποίησης), καθορίζει "μείζονες" εκλογικές περιφέρειες σε όλη τη Χώρα με αποκλειστικό κριτήριο τις γεωγραφικές ενότητες. Έτσι, το γεγονός ότι ο εκλογικός νόμος (άρθρο 89 παρ. 2 της κωδικοποίησης) συγκαταλέγει στις μείζονες περιφέρειες και την περιφέρεια των Ιόνιων Νησιών που περιλαμβάνει και τις εκλογικές περιφέρειες Λευκάδας, Κεφαλληνίας και Ζακύνθου, δεν υποδηλώνει βούληση του νομοθέτη να συμμετέχουν οι περιφέρειες αυτές στη δεύτερη κατανομή και όταν ακόμη, ενόψει του νόμιμου πληθυσμού τους κατά την τελευταία απογραφή, εκλέγουν ένα μόνο βουλευτή. Αντίθετη ερμηνεία του νόμου θα εμφάνιζε το νομοθέτη να αντιφάσκει προς τον εαυτό του, αφού στις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 2 του ν. 1847/1989 (άρθρο 88 παρ. 7 στοιχείο θ' της κωδικοποίησης), του άρθρου 2 του ν. 1516/1985 (άρθρο 88 παρ. 4 περίοδος στ' της κωδικοποίησης) και του άρθρου 3 παρ. 3 του ν. 1847/1989 (άρθρο 89 παρ. 3 περίοδος γ' της κωδικοποίησης) ρητώς δηλώνει τη βούλησή του να μη συνυπολογίζονται τα ψηφοδέλτια των μονοεδρικών περιφερειών σε δεύτερη κατανομή. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι η παρ. 4 του άρθρου 89 του κωδ. πρ. διατάγματος 265/1989, την οποία επικαλείται η πλειοψηφία, είναι άσχετη προς το κρίσιμο για την προκειμένη περίπτωση ζήτημα της συμμετοχής των μονοεδρικών περιφερειών στη δεύτερη κατανομή, γιατί δεν αναφέρεται στη κατανομή των εδρών κατά εκλογικές περιφέρειες (νομών και μείζονες). Η κατανομή κατά περιφέρειες ρυθμίζεται από τις μνημονευόμενες διατάξεις της παρ. 4 περίοδος στ', του άρθρου 88 -- η οποία καθιερώνει το πλειοψηφικό σύστημα στις μονοεδρικές περιφέρειες -- και των παρ. παρ. του άρθρου 88 και 1 και 3

του άρθρου 89 -- με τις οποίες καθιερώνεται το ανατολικό σύστημα για τις περιφέρειες που εκλέγουν δύο ή περισσότερους βουλευτές. Αντίθετα, όπως ρητώς ορίζεται στο εδ. β' της παρ. 4 του άρθρου 89, δηλαδή της διατάξεως που επικαλείται η πλειοψηφία, η παράγραφος αυτή αναφέρεται σε παραχώρηση (περιορισμένου αριθμού) εδρών που ενεργεί "διορθωτικά" χάριν των μικρών κομμάτων και που για το λόγο αυτό οργανώνεται από το νόμο εξαιρετικώς εκτός του πλαισίου των κατά εκλογική περιφέρεια κατανομών, με βάση ένα μικρό ποσοστό ψήφων (1 - 2%) σε όλη τη χώρα, δηλαδή έξω τόσο από το πλειοψηφικό όσο και από το ανατολικό σύστημα το αναλογικό δεν εξασφαλίζουν..... αριθμό εδρών με βάση τα άρθρα..... 88 και την παρ. 3 του παρόντος άρθρου", λέγει σαφώς το μνημονευόμενο εδάφιο β' της παρ. 4 του άρθρου 89). Τέλος, ενόψει όσων πιο πάνω εκθέτει η μειοψηφία, το μόνο ζήτημα που τίθεται στην εξεταζόμενη υπόθεση είναι αν είναι συνταγματικώς θεμιτό να ισχύουν περισσότερα του ενός εκλογικά συστήματα στη Χώρα, όπως πλειοψηφικό σε ορισμένες περιφέρειες και αναλογικό σε άλλες. Το ζήτημα όμως τούτο έχει κριθεί καταφατικά με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στις σκέψεις της οποίας η μειοψηφία παραπέμπει (βλ. Εκλογοδικείου 13, 20, 50, 70/1958, ΑΕΔ 48/1978, 35/1982, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67/1985). Επομένως, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, είναι αβάσιμη και έπρεπε να απορριφθεί η κρινόμενη ένσταση, με την οποία υποστηρίζεται ότι είναι αντισυνταγματική διάταξη του εκλογικού νόμου σύμφωνα με την οποία στα αχρησιμοποίητα υπόλοιπα δεν περιλαμβάνονται τα ψηφοδέλτια των μονοεδρικών περιφερειών.